

modalització en el projecte de Camilo José Cela de vulgaritzar el *Cantar de Mio Cid*. Otro clásico, San Juan de la Cruz. Paul-Henri Giraud estudia las traducciones en francés de San Juan de la Cruz para evidenciar ciertas elecciones fundamentales de los traductores. Gabrielle Le Tallec-Lloret se centra en el estudio gramatical analítico sobre la anteposición/posposición del adjetivo epíteto en proposiciones absolutas en *El Intérprete* de Néstor Ponce. Las dos traducciones de Germond de Lavigne de *El Buscón* de Quevedo son el tema de estudio de Marie Roig Miranda. En su homenaje a Quevedo, Lavigne argumenta sus opciones de traducción, a veces paradójales, en pasajes *intraducibles*. Por último, Isabelle Taillandier analiza la presencia y el estado de las traducciones de obras hispánicas en Francia desde un punto de vista político, así como social y cultural.

Por último, en el sexto capítulo, Hélène Goujat parte de las estrategias políticas y las posturas culturales para reconstruir la identidad filipina después del cambio de código lingüístico de 1898. En el siguiente texto, Françoise Cazal desvela los elementos que cuestionan la traducción/adaptación de *La Farsa de Abraham* de Diego Sánchez de Badajoz, una obra teatral con carácter bíblico y didáctico. Isabelle Soupault Rouane profundiza en el nuevo espacio novelesco que se crea en relación con el original a partir

Chateaubriand. Sophie Hirel-Wouts estudia la traducción medieval intrapeninsular, la circulación y transmisión de textos historiográficos en un escenario plurilingüe como la Corona de Aragón al final de la Edad Media a partir de la figura de Sanche Abarca. Évelyne Ricci muestra los problemas de traducción durante el proceso de apropiación de obras francesas, principal fuente de inspiración del teatro comercial español a partir de la segunda mitad del siglo XIX. Por su parte, Sylvie Baulo expone la relación histórica entre España y Francia y su influencia en el ámbito traductológico español durante la primera mitad del siglo XIX y Simone Saillard examina la repercusión de elementos lingüísticos, económicos, ideológicos y culturales en la traducción al español y al catalán de *L'Assommoir* de Zola.

El punto final lo pone Georges Martin, Presidente de la Sociedad de Hispanistas Franceses, con valoraciones más que positivas en torno a los contenidos y la organización del congreso.

Una obra que aborda cuestiones traductológicas fundamentales a partir de la traducción y adaptación de obras españolas y francesas.

Judith Sánchez Gordaliza

Universitat de Vic

Facultat de Ciències Humanes,

Traducció i Interpretació

SANTAEMILIA, José (ed.)

Gender, Sex and Translation. The Manipulation of Identities.

Manchester: St. Jerome Publishing, 2005. 208 p.

En un moment com l'actual en què la tendència de l'ensenyament superior s'orienta de manera clara i decidida a l'objectiu d'una producció controlada de diplomats i llicenciats tipus pollastre de granja amb etiqueta d'identificació homologada, i quan, en conseqüència, en situació social de crisi (si no, per què aquesta necessitat de con-

trol?), el marge tolerable per al sistema de garantia professional pel que fa a la creativitat i imaginació individual s'acosta al llinar de mínims humanament sostenibles, recomano fervorosament la lectura de la sèrie d'articles editats pel professor de la Universitat de València José Santaemilia, tots ells implicats en una recerca que prio-

ritza la particularitat del subjecte enfront de l'allau de producció comercial de maniquins morts (esclaus moderns?) resultat de la cultura contemporània de l'estadística, el manual pràctic i la guia comentada. Els articles són el sediment del *First International Seminar on Gender and language (The Gender of Translation-The Translation of Gender)* que va tenir lloc a València del 16 al 18 d'octubre del 2002. El títol de la publicació, *Gender, Sex and Translation. The Manipulation of Identities*, és prou explícit sobre el contingut dels problemes tractats pels autors dels articles. Pel que es desprèn de la seva lectura, la qüestió de la identitat i de la subjectivitat està estretament vinculada a la recerca de la identitat femenina, una pregunta que el psicoanalista francès J. Lacan va situar al centre de la posició femenina i a la qual, segons ell, és impossible de respondre de manera universal i atemporal: per a Lacan «La dona no existeix»; abans d'ell, també Freud, a *Les pulsions i els seus avatars* (1915), afirmà que no és possible parlar d'una polaritat masculina-femenina.

Sebnem Susam Sarajeva a *A Course on «Gender and Translation»* s'interroga respecte al possible interès d'aquest enfocament sobre el vincle entre textualitat i subjecte femení. L'autora va impartir un curs sobre aquest tema la tardor del 2002 a la Christina Institute for Woman's Studies a la Universitat d'Hèlsinki i, a resultes d'aquesta experiència, comenta que molts estudiosos consideren que la recerca sobre gènere i traducció és un cas més de moda passatgera importada d'altres disciplines, i que, igual que ha succeït amb el poscolonialisme i el deconstruccionisme, passaran aviat. Són una nosa especulativa i teòrica que fa un inútil servei a la pràctica de la traducció. Cito aquestes impressions de S.S. Sarajeva perquè em sembla que és una qüestió ben actual en els estudis de traducció a diferents nivells, com a ensenyants de la traducció, com a investigadors en aquest camp i com a traductors; la preocupació pel subjecte interessa d'una manera intensa a una minoria de teòrics d'arrels humanistes, sociològiques o

filosòfiques, i no interessa gens a la resta, que constitueix la gran majoria. Això no vol dir que els estudis que es fan en una i altra banda siguin bons o mediocres segons les afiliacions teòriques reconegudes. Sigui com sigui, al meu parer, al sector minoritari li correspon la funció que aconsegueix en moments crítics d'inèrcia i ensopeïment l'artista, el pensador (i el mestre zen) de «bastó del despertar de la consciència». En aquest sentit, el volum ens aporta un ventall ric i interessant d'interrogacions i problemes dels quals, donada la brevetat de l'espai de què dispo, només en destacaré uns quants que m'han semblat especialment estimulants. No és una llista exhaustiva.

El treball de Michaela Wolf, *The creation of a «Room of One's Own»* planteja les dificultats de les dones per fer-se visibles. Des d'una situació de llarga tradició d'invisibilitat social, política, econòmica, educativa, artística, textual, etc., la dona fa ara una elecció, política, de voluntat de presència. Wolf, citant Sigrid Weigel, comenta que elles «es veuen obligades a fer ús d'un llenguatge regulat pels homes a fi de poder escapar als rols determinats a què els homes les han destinades». Aquesta anotació em sembla merèdora de reflexió perquè les dones sovint reben la crítica de perdre la seva feminitat en el desig de trobar una posició equitativa a la dels seus semblants masculins. Vist així, com una etapa provisional en un moment de canvi, la «masculinització» de la dona és contemplada com una estratègia provisional útil i no com un ideal definitiu que cal assolir i en el qual cal plantar-se. El recorregut de Therese Huber o de Luise Adelgunde Victorie Gottsched, comentat per Wolf, seria doncs paradigmàtic de la trajectòria cap a una visibilitat finalment femenina. Pilar Godayol, en un altre article, juga amb la diferència de sentit entre el fet de traduir «as/like a woman». Continuant l'impuls de la seva reflexió, si les dones hem traduït i traduïm «like a man», encara que se'ns suposa un subjecte femení (jo faria una distinció entre posició subjectiva femenina i cos sexual femení), caldria veure què implica prendre consciència de la

posició de subjecte femení («as a woman») per tal que una dona o un home (per què no?) tradueixi «like a woman».

Tornant a l'article de M. Wolf, se'ns informa que aquesta activitat experimental més o menys marginal que és traduir segons una perspectiva feminista de gènere ha produït diccionaris, manuals, llibres d'estil, etc., eines que satisfan la necessitat, entre d'altres, d'algunes editorials amb publicacions feministes. I jo em pregunto, no correm el perill de convertir-nos en un nou producte de mercaderia i de sector de consum consolidat, i d'extraviar-nos de l'objectiu de recerca d'una identitat i d'una manera de fer pròpia?

Rosario Martín defensa l'aposta d'una teoria i una praxis en traducció que mini els fonaments de la creença en una essència permanent i estable. Cal no veure la traducció com un procés que es realitza entre la materialitat de dos textos concrets. Igual que, més enllà del cos sexual femení, hi ha un discurs de paraules d'una materialitat que sempre ens defuig, el text original és també un enunciat inestable i el traductor és un agent actiu que negocia el sentit en un àmbit de gran riquesa d'elements. M'agrada el subratllat de l'autora quan afirma que la traducció no és una reproducció (còpia) sinó una producció nova. Per tant, el traductor és un subjecte agent irreductible a un reproductor mecànic, ideal de l'avaluació quantificable i del control.

L'article de Luise von Flotow fa referència a un «*fecund moment*» que explica per què en un moment històric determinat es produeix, es recupera, o es reescriu de mane-

ra diferent una traducció. Aquesta qüestió, apunta, no pot ser resolta per una teoria simplificadora. Em sembla interessant aquesta perspectiva que negocia la voluntat individual del traductor i el moment conjuntural de la cultura i la societat. Amb un objectiu diferent, José Santaemilia examina quatre traduccions (només una d'elles realitzada per una dona) de la novel·la eròtica anglesa del segle XVIII *Fanny Hill* amb la intenció de trobar diferències entre la manera de traduir el llenguatge de la sexualitat de les dones i la manera dels homes. Llàstima que el corpus és massa limitat. L'autor ens diu que la traducció és una experiència que ha de ser tolerada, sancionada i aprovada per la societat. Més concretament, la sexualitat és una retòrica que té una dimensió històrica (per això la satisfacció és una impossibilitat lògica en la dimensió humana del logos). R. Barthes, citat per Santaemilia, parla de l'eròtica de les paraules com una pell que gaudeix del contacte amb una altra pell-paraula («un gaudi i una mica magre» afirmà A. Breton, el poeta surrealista), i el personatge literari de Xerezade, també citat al recull, ens evoca el nostre infatigable esforç per postergar la sentència de mort, mentre fem mans i mànigues per versionar un cop i un altre —obligats com estem a inscriure la diferència— un relat sempre idèntic. I què és això que resulta idèntic malgrat la inestabilitat del sentit de què ens parlen al llarg de tot el recull d'articles?

Mercè Altimir

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació

ZABALBEASCOA TERRAN, Patrick; SANTAMARIA GUINOT, Laura; CHAUME VARELA, Frederic (eds.)

La traducción audiovisual. Investigación, enseñanza y profesión.

Granada: Comares, 2005. 249 p.

Amb aquest llibre arriba una obra que, com el seu títol indica, abasta els diferents enfocaments amb què s'aborda l'estudi de la tra-

ducció audiovisual (TAV). Aquest àmbit d'estudi viu als nostres dies un important apogeu: es multipliquen les facultats públi-